

Anticestopis

O tom, že minulosti se nezbavíme.

Klidný let letadla v peřinách mraků svádí k meditaci. Nikdo neklepe na dveře, nikdo nezvoní. Nejradši bych si tady nahoře zařídil pozorovatelnu. S pohodlným křesílkem, ušáčkem.

Jenže o čem psát, je to stejné jako vloni, cesta za Kennethem, atd. Není to nakonec doma v bačkorách stejně zajímavé?

Moderní generace

Stejně už nerozumím modernímu světu, ani mladé generaci. Uřvaná banda za mnou v letadle mi připomněla mé dítě. Říkejme mu Pépa. Nesmím o něm psát dlouho, posledně se mnou nemluvil dva měsíce, když jsem mu místo politování zlomeného prstu napsal básničku¹.

Den předtím totiž cestoval z kumpány ve stejném vagónu jako já. Neodvážil jsem se je rušit. Nakonec v jeho věku už rodiče nepotřebuje. Problém je, že šipka potřeby se obrátila.

Jestlipak se stará o dům a zahradu. Samozřejmě, nesmí jako minule zlomit rýč při rytí brambor, nebo zlikvidovat smeták a koupelnu při natírání, nebo růže při pletí růží. Nebo ten ohořelý seník...

... ten ale zbyl ještě po mých pokusech s hořlavostí sena. Tak to je, Pépo, já, když jsem s někým nemluvil, měl jsem větší výdrž...

Jako na potvoru, spolubydlící, francouzský student, mi připomíná druhého syna, Vojtu. Už nevím, s kým budu moct po návratu mluvit. Celý den vydrží ve svém pokoji, a večer, okolo osmé, kdy my jsme už byli v jeho věku dávno po večerníčku v posteli, mají koupelna a voňavky pohotovost. Vyráží se do vírů města.

Tak to je Vojto, není divu, že jsem ti terčem posměchu. Třeba, že jsem poslední v Čechách, kdo nekupuje deodoranty.

Taky proč, máš je pěkně srovnané na policiče.

Rodinné prokletí

Rodinné historky ode mne každý slyšel alespoň stokrát. Už je nemám komu říkat, lidé začnou utíkat pryč. Ale nemůžu si pomoci. Například nedávno, když jsem zase projížděl autem Letenským náměstím, jsem na rohu uviděl zaniklý obchodní dům Brouk a Babka. Podle vyprávění byla někdy po válce veliká móda nepromokavých plášťů, takzvaných šustáků. A jistá větev naší rodiny je velice náchylná na módní směry.

Ještě jsem zapomněl dodat, že jsme měli dům u elektrárny v Holešovicích. Na zahradě tam stála hruška, na chodbě se plazil tchynin jazyk, elektrárna dodávala svítiplyn a páru. Tam jsem pravděpodobně také udělal první fyzikální experiment: balónek, byť z pouti, po naplnění svítiplynem letěl jen dolů.

Když se prateta dověděla, že v Broukárně dostali šustáky, musela běžet ulicemi, kde pára často unikala mezi dlažebními kostkami. Podle vyprávění ji přitom trefil šlak.

Nikdy jsem nevynikal sportovními výkony ani dobrou pamětí. Je zajímavé, že jednou z věcí, na kterou si stále pamatuji, je běh za tramvají ze Strossmayerova náměstí nahoru k Letné. Bylo to jen do Kamenické ulice; zmlsán vltavskými břehy, nepřipadal mi ten kousek nijak náročný. Ale jak jsem u zadních dveří tramvaje číslo 8 popadal po dechu vím jako by to bylo včera.

Později jsem i já pochopil, že při nakupování získání něčeho užitečného vůbec nejde. Na procházce s tetou, a tu již pamatuji, jsme zašli do krámu s kabelkami před Veletržním palácem. Byl to pro mě zcela nezajímavý krám. Daleko vzrušující byla hračkářství, cukrárny, a nedaleké stánky

¹ <http://www.knowtheworld.org/lit/Pepa-prst.pdf>

s kokosovými suky u Matějské pouti. Možná proto jsem doma tetě účtenku od nové kabelky roztrhal.

To jsem ovšem neměl dělat. Po cestě lesk z výlohy na kabelce vyčichnul, zjistilo se, že je to věc drahá a nepotřebná, a umělecký záměr byl kabelku jít vrátit. Pak už jsem od tety dostal takhle vyhubováno v životě jen jednou, po třiceti letech, když jsem ji na chalupě porazil „vzácnou“ jablůň. Rostly na ní už sice jen mechy a lišejníky, ale o to více stínila nevzácné okolí.

No a mezitím jsem dojel do Holešovické tržnice. Když tam ještě byla jatka, jezdil jsem za dědou, který mi coby veterinář ukazoval, jak dojit krávu. Nebyla to moc příjemná cesta. Sice tam jezdila šestadvacítka hned od Hlavního nádraží, před nádražím nebyli bezdomovci, ale Vrchlického sady s jezírkem a labutěmi. Jenže tramvaj byla často starého typu, bez pružin sebou v zatáčkách neuvěřitelně trhala a každou chvíli stála, aby pan řidič mohl jít dozadu a nahodit vypadlou kladku.

Takže jsem si docela dobře zavzpomínal, a také koupil nový zavařovací hrnec, který tam měli v železářství. Pěkně pozinkovaný, to je dnes celkem vzácnost, lidi už moc nezavařují, zvláště pak v Praze a v lednu.

Až v autě jsem si uvědomil, že od doby, kdy starý hrnec proreznul, jsem už nejmíň jeden získal. Nechcete někdo hrnec?

Nezvaný host

Urbanův vtip, „Otevřte, jen se u vás vyseru a hned zase půjdu!“, dnes již zlidověl. Ale již dávno předtím jsme si mezi čundráky šířili zvěst, že i neznámý tulák má právo na vodu. Stačí zaklepat a požádat. Bylo nejen praktické tom věřit, ale také to fungovalo. Třeba jsme vystoupili z autobusu v Zakšíně u České Lípy, starší paní nám v rodinném domku okryla studnu a mořila se s pumpou, dokud nám do plastových lahví nenačepovala vodu aspoň trochu bez rezu. Jejich závěry, mimochodem, tehdy nikdy netěsnily. Až potom jsme mohli zmizet v blízkých skalách. Až po třiceti letech je mi divné, co vlastně pila sama.

Nebo uprostřed Asie, tehdy Sovětského Svazu, se vysoko v horách Ťanšanu u jurty pastevců zničehonic vzala banda českých studentů. Nebyla tam elektřina, do nejbližšího obchodu byly dva dny cesty, topilo se kdoví čím, protože v takové nadmořské výšce rostla sotva tráva, a z čeho pastevce živil svých deset dětí se nikdo nikdy nedozví. Přesto nám nezištně nabídli kbelík jogurtu. A jogurt s velkým j jsem jedl jenom dvakrát. Tenhle, a někdy v roce 1988 v Rakousku, když jsem poprvé nakouknul před brány socialistického tábora. V táboře zpravidla jogurty tvarohovatěly už při výrobě, víčko z nich odpadlo už při placení, a o mléčných výrobcích vůbec se tradovalo, že jsou dobré akorát na knoflíky. A kdoví, jestli ty pak šly zapnout.

Na chvíli se zdálo, že ta pohostinnost zas nebyla tak nezištná; zmiznul nám fotoaparát. To ale vyřídil táta-pastevce u příliš zvědavých dětí prostředkem v západní civilizaci již zapomenutým. Jak říká Zarathustra, řeči jsou pěkná věc, ale radši si vem sebou bič.

Co bychom asi udělali my v Praze, kdyby se nám u bytu objevila tlupa Kyrkyzských pastevců? „Host do domu, bůh do domu.“ evidentně přestává fungovat od jisté hustoty zalidnění, životní úrovně, a zpeněžení turistického ruchu.

Paradoxně v té nejsvobodnější společnosti, Americkém Svazu, mi nejméně jedna samopozvácí návštěva nevyšla. Kolega z univerzity, říkejme mu třeba Gorm, mě a čínskému studentovi, říkejme mu třeba Cheok, sdělil své bydliště. Protože jsme znali i jeho ženu Sylvii, navrhnul jsem, že ho přijedeme o víkendu navštívit. Cesta z centra Chicaga do Evanstonu nám v sobotu moc nešla, bylo horko a já musel jsem šlapat na polorozpadlém kole. Ale těšili jsme se na shledání s kamarádem.

Po zazvonění a ohlášení se v mikrofonu jsme dlouho stáli u dveří. Později se tak nějak ukázalo, že Sylvia možná měla ráda Čechy, ale ne Čiňany, a už vůbec ne lidi stojící před dveřmi. Zkrátka na Gorma měla jen krátký řetěz. Nakonec se Gorm objevil, že jako „jde vynést odpadky“, a mohli jsme s ním prohodit několik slov. Byla to moje první návštěva strávená u popelnice.

Mimochodem, asi po dvou letech Sylvia od Gorma odešla a rozvedli se. Možná je ten prostředek zapomenutý neprávem.

Další poučení jsem utrpěl v Kanadě, v Calgary. Dostal jsem typ na dva české krajany, on a ona. Ti mě samozřejmě hned chtěli vidět a domluvili jsme si tak společný výlet. Už jsem se obléknul, udělal svačinu... A pak mi zavolali, že jsi to rozmysleli. Až po čase se ukázala příčina. Mezi telefonem a startem se nějak profláklo, že zase nejsem tak vzorný katolík, jak se na začátku z jistých důvodů domnívali. Inu, láska nebeská, restituce, lesy a polnosti, ámen ...

Nakonec jsem ale zabodoval i v rozmazlené západní společnosti. Napadlo mě, že když už jsem v Americe, měl bych navštívit New Yorku a hned i profesora Maxe Diema. Určitě bude štěstím bez sebe, že. Situace byla o to pikantnější, že jsem se ohlásil o den později. Předtím jsem cestoval autobusem z Calgary do Chicaga 72 hodin, a nemohl jsme uvěřit, že z Chicaga do New Yorku se to dá stihnout za noc. Profesor mě ovšem s nadhledem přijal.

Jen poté, co se ze zdvořilosti zeptal, kde budu spát, a já řekl nevím, byl trochu vyvedený z míry. Abych mu pomohl, navrhnul jsem po chvíli, že bych mohl třeba v jeho laboratoři. Říkal sice, že je to nepohodlné, ale povedlo se mi mu to rozmluvit.

Max Diem se pak rychle vytratil, asi aby mě nerušil. Nicméně jeho spolupracovnice, Marie Gulota, mě nakonec vzala do svého bytu v Brooklynu. Byla to sice jen jedna místnost, nicméně vyspal jsem se nádherně, projel New Yorkským metrem, a podíval se na sochu svobody, kolem níž do Ameriky proudily milióny přistěhovalců. To muselo být nezvaných návštěv ...

Ale konec meditování, letadlo už usedá, věnujme se práci v Tromsø, a čistému arktickému vzduchu za polárním kruhem.

Ještě, že mi Kenneth napsal to pozvání, jak jsem po něm chtěl.